



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

4 de Legibus aquarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

a regionibus quas alluit, diuersa assumit nomina. Veluti appellamus Oceanum Atlanticum, Britannicum, Germanicum, Sardinium, Gallicum, Adriaticum, Siculum, Creticum, Aegyptium, Pamphilium, Syriacum, Aegaeum, Mireum: & ad ortum Iolis Oceanum pariter Indicum, Persicum, &c. Et Mediterraneum, Ibericum, Lusitanum, Tyrrhenum, &c. Ex quibus, de *Iurisd. in mari*, & quando, & quis possit inibi tributa imponere, vide *disputatum apud Cepollam, lib. 2. de seruit. rustic. praed. cap. 26. a. num. 4. vsque ad 29.* quia constat tribui nomina mari a locis vicinis, procul dubio constat, & curam horum sinuum, ad illas regiones pertinere debere, vt tute pyratibus, barbarorum hostiumque incursionibus sint, & nauigationes mercium extra aleam praedae ad incolas littorum, & ciuitates vicinas perueniant. Et quia nauigandi vsus frequens fuit, simul & nauigi iura introduci oportuit, quae nec conitui deberent, vel potuerunt facilius, quam ab iis, qui in proximis mari locis imperant: ideo notant Ioannes Andreas, *gloss. in c. ubi periculum, circa primam explanationem, in sine*, & post eum Dominicus, *in d. c. ad §. porro, de elect. lib. 1. sextit. 6.* Bald. *in l. pen. de institut. sub cond. fact. C. Bald. in c. accedens, in sine, vt lit. non contestat. Decius, in c. licet causam, in 2. colum. de probat. quod licet mare no sit in aliquius territorio vel dominio, eo quod iure gentium diuisum non sit, sed omnibus pateat, Celsus in l. litora. 3. ne quid in loco pub. lib. 4. 3. tit. 8.* tamen maris partes, eius ciuitatis censentur, quae proxima est, *Vipian. l. venditor. 14. commun. praed. lib. 8. P. tit. 4.* Sic & Caius, *l. in iulo, 9. de probat. lib. 5. P. tit. 1.* Intule, inquit, Italiae, pars Italiae sunt: sicut & cuiusque provinciae. Quare pr. be Antonius imperator respondit Eudemoni. *l. aegionis, a. has deprecatio. 9. ad l. Rhod. de iur. lib. 14. P. tit. 2.* Nicomediensi, qui oia fragmina fecerat, & direptione vexatus fuerat in mari Italico, *l. 2. p. v. de iur. iudic. d. de vltis. s. de a. d. a. s. &c. Ego quidem totum mundi dominus, lex autem, maris: secundum iaque legem.* Rhodiam iudicare nautica, dummodo in iis legibus nostris nihil aduerseur. Fuerunt quippe leges antiquae de nauigatione a Rhodis, qui maxime freta sauebant, *late, cap. Rhodia. 2. dist. in decret. Gratia. postea & illis approbatis, aliae de naufragio a Romanorum nomothetis promulgatae, Vipian. in l. quo naufragium. 3. de incend. rui. & naufrag. lib. 4. P. tit. 9. Dioclet. & Maxim. CC. in fin. de iur. lib. 6. C. tit. 2.* §. Existat & propterea in posterioribus libris Codicis Iustiniani tituli, de nauicular. lib. 11. C. tit. 1. De nauis lib. 11. C. tit. 2. Tyberinis, de naufragiis, lib. 11. C. tit. 5. Refert & Strabo, lib. 10. Geog. primum mari imperasse Minorem. Quod Diodorus Siculus, lib. 6. Neptuno tribuit, & quia primus classem mari induxit, ob id maris imperatorem dictum. Quamquam alii aliter sentiant, vt refert P. Iydorus Virgilius, *lib. 3. de Inuent. rer. cap. 15.* qui inuentiones nauium, & raris adiudicauit quibusdam Noacho iunioribus, cum tamen conitet Noachum, & nauem quam dicitur arcam, tempore cataclysmi fabricasse, *Genes. 6. Berof. in 2. Ioseph. in 1. anag. Iudaic.* Etsi non diffiret seculis sequentibus Noachum, aliquos alibi vltim demonstrasse, & imperandi per vim sibi septem maris agulis, non alter quam contigit etiam in terra, simulque leges aquas finitimas, & inuis dictasse, sicut & regnicolis aliis. §. Quintino, ¶ in maritimis portissimum ciuitatibus & regionibus, opus fuit maximo salutis fundatore, & diuinis legum latoribus, vt monet Plato, *dial. 4. de ll. ne multos ac varios mores, simulque prauos huiusmodi regionis natura contraheret.* Nam cum eiusmodi loca, captonando mercibus & pecuniis repleantur, sunt incolarum & accolarum dolosi animi, instabiles, & infideli mores: leges inhumanitas & feritas, quae vel propriam indit nauis naturam. Si quidem illi propter sanguinem crassum, non secus ac auriga, & baluli euadunt feroces, plerumque improbi, sine sumulis conscientia, sine metu, nulla ducti religione, humanitate, vel pietate, quia iis sanguis terro, ac insuani habitu, cerebrum implet. Et sicut a ra densaque nubes sol effusa, radios eius interceptat, ac lumen offuscet: sic humor, qui in illis dominatur, mentem obnubilat, atque ad noxia quaeque impellit, prout etiam animaduertit Leninus Lempius, *lib. 5. de oculi. rer. mirac. 16.* Idcirco & seuerius & accuratius legum aculei, in his regionibus erant exstendi. §. Proinde ¶ Iuriconsulto futuro & leges horum cognoscenda sunt, quae de aquis late sunt, quarum aliqua summo digito indicabimus, dummodo non uenerimus in Gallia praefectum maris constitutum, quem corrupta voce dicunt *Admiralum*, cum dici debeat Almyrarchos, *Ioachimus Peronius, lib. de ling. Galli. cum Graeca cognatione*, ac si dicas, saluignis vel maris principem, cuius iurisdictioni & imperio, post principem, omnes, qui maritimas incolunt oras circa Gallias, obtine-

perant, dum de eius causa agitur, vt apparet ex constitutione regia Francisci primi, *Ordonn. du Roy Francois sur le fait de la marine, art. 30.* Cura autem eius verlatur circa res bellicas, & apparatus omnes nauales, estque tanquam imperator in exercitu, & apparatus nautico: ideo ei ius decimae omnium quae capiuntur ex hostibus tempore belli, *ead. constitut. art. 23.* Sicuti & ius salariorum pro comiteaturo tuto & comitatu militari, quem tenetur praestare tempore belli mercatoribus regni vel aliis foederatis, *eadem constitut. art. 28.* Exigendi etiam ei potestas iura excubiurum, id est, de quiete, ab accolis maris tempore pacis, sicut & tempore belli cogere potest ad vigilias & excubias, vt ex speculis signum dent incolae: interdium fumo, noctu igne, *ead. constitut. artic. 31.* Constituit & milites stationarios pro custodia piscatorum, ne inuadantur ab hostibus, *ead. art. 10.*

Delegibus aquarum. Cap. 4.

1. Aquarum publicarum utilitas non immutanda, pons, nauigatio libera, & piscatio.
2. Aquarum abusus multatus per curatores aquarum.
3. Piscari non licet in mari cum lumine. Phari.
4. Seruitus aquae excipiende, non voluptatis remissio.
5. de Molendinorum fluminiarum constructione.
6. de Molendinis bannariis.

Inter leges ¶ aquis dictas illa est singularis, non licere manu facto opere cursum fluminis immutare, *Vipianus in l. ne quid in flumin. pub. lib. 43. P. tit. 12.* etsi liceat ita in ripa opus facere, ne flumen agris nostris neceat, *Vipianus l. de ripa munien. lib. 4. 3. P. tit. 14. l. 1. C. de alluion.* Non autem quicquam immittere, vel in flumine facere, vel eius ripa, quo statio nauium iterve nauigi deterius fiat, *Vipian. l. de flumin. lib. 43. P. tit. 11.* Neque Pontem priuati iuris, quisquam supra flumen publicum facere potest, *Scaevola, l. si eod. de flum.* At quilibet sine prohibitione priuata, in flumine Nauigare potest, in eiusque ripa libere ratem nauemque onerare, & exonerare, *Piscari, sicut & in mari, Vipian. l. 1. vt in flum. publ. nauig. lib. 43. P. tit. 13.* §. 1. 2. §. si quis in mari, ne quid in loco, publ. lib. 43. P. tit. 8. Celsus, in l. litora. 3. eod. Vipian. in l. iuriarum aelio, 1. 3. §. final. de iur. lib. 47. P. tit. 10. Mar. in l. 2. §. 4. §. Caius l. riparum, l. 5. de rer. diuis. lib. 1. P. tit. 8. Iustin. in §. flumin. & seq. §. eod. tit. in Instit. iur. ciuil. tit. 1. lib. 2. quia horum omnium vsus communis, non secus quam aeris, sicuti Iustinianus tradit, §. 1. §. & quidem, 8. de rerum diuis. apud Iustin. Mar. in l. 2. §. 4. Florent. l. 3. eod. tit. in P. & ita apud Ouidium 6. *Metamorphos. Latona alloquebatur pueros Lycios rusticos,*

Quid prohibebis aquas? vsus communis aquarum est:

Nec solem proprium natura, nec aera fecit,

Nec tenuis undas.

Sic & Augustus *Execrabilis*, inquit, videtur domus huius almae vrbis aquam habere venalem, *l. ad reparatorem. 7. de aqua. d. lib. 11. C.* vbi felicit est copia & publica: nam priuatam licet, potissimum in locis vbi est penuria, vt in *l. mela. §. quaedam. de aliment. leg. in P.* Apud tamen Platonem *dialog. 7. de legib. in fin. haec lex est, Piscator nec in portibus, nec sacris fluminibus, stagnisue venietur: in aliis liceat, dummodo succorum non utatur permixtione.* Quod de lacu, & piscina iuris & domini priuati negatur, vetante domino, *d. iuriarum, §. fin. de iniuriis, dist. l. 1. §. si priuata, vt in flumin. public. nauig. lib. 43. P. tit. 12. §. 1. §. 2. §. 3. §. 4. §. 5. §. 6. §. 7. §. 8. §. 9. §. 10. §. 11. §. 12. §. 13. §. 14. §. 15. §. 16. §. 17. §. 18. §. 19. §. 20. §. 21. §. 22. §. 23. §. 24. §. 25. §. 26. §. 27. §. 28. §. 29. §. 30. §. 31. §. 32. §. 33. §. 34. §. 35. §. 36. §. 37. §. 38. §. 39. §. 40. §. 41. §. 42. §. 43. §. 44. §. 45. §. 46. §. 47. §. 48. §. 49. §. 50. §. 51. §. 52. §. 53. §. 54. §. 55. §. 56. §. 57. §. 58. §. 59. §. 60. §. 61. §. 62. §. 63. §. 64. §. 65. §. 66. §. 67. §. 68. §. 69. §. 70. §. 71. §. 72. §. 73. §. 74. §. 75. §. 76. §. 77. §. 78. §. 79. §. 80. §. 81. §. 82. §. 83. §. 84. §. 85. §. 86. §. 87. §. 88. §. 89. §. 90. §. 91. §. 92. §. 93. §. 94. §. 95. §. 96. §. 97. §. 98. §. 99. §. 100.* quamuis in legibus Longobardorum, *lib. 1. legum Longobar. tit. de homic. liberorum hominum, & de monomachis. litem animalis est, & tit. de damn. in viam dato, l. si animal in puteo.* aqua puteorum priuatorum esse communis omnium utilitatis dicatur, ex statuto Regis Rotarii. Verum & ii refectlonibus contribunt secundum Speculatorem, *tit. de Iud. §. sequent.*

¶ Ceterum, ¶ sicuti vsus communis publicarum aquarum liber fuit: sic & abusus legibus coercitus. Et apud Graecos Themistocles, *Plutarchus in vita Themistoc.* apud Romanos M. Porcius Cato, & Laelius Valerius censores, *Linus lib. 9. decad. 4.* omnem aquam publicam seu fontium, aquae ductuum, seu fluminum publicorum, in priuatam aedificium aut agrum fluentem ademerant, & quae in loca publica aedificata a molitave habebant, intra dies triginta demoliti sunt: Themistocles namque fluminum cognitioni & curationi Athenis praefectus, huiusmodi quasi seuerissime deliquissent, multam inflixit seuerissimam, teste Plutarcho, *in eius vita.* Et iura etiam priuati deductionem illam aquarum ex publico, citra priuilegi concessionem, prohibent, *l. 2. 3. 4. 6. 9. de aqua du. lib. 11. C. tit. 4. 2.* semper enim priuatorum

4 commodam publico postponendum est, & ei quod pluribus prodesse potest, l. 3. de primipil. lib. 12. C. tit. 63. l. vni. §. pen. de cada. toll. l. 6. pro. tit. 50. Paul. l. actio. 5. §. 6. Labeo. pro socio. lib. 17. P. tit. 2. Meminit & Gellius, lib. 8. moll. cap. 20. Nolanos ita hoc ius conferuasse, vt neque Virgilio permisissent aquam ducere in propinquum rus: eoque iratum Virgilium, ex suis versibus Nolanos expunxisse, vbi antea cecinerat,

*Diuus erat Capua & Vicina Veseno
Nolanus.*

3 ¶ Idcirco ¶ verum est piscatoribus, ne noctu cum lumine piscentur: ne offenso lumine fallant nauigantes, quasi portum altique appulsiuos, eoque modo in periculum naues, & eos qui in eis sunt, deducant, sibi que execrandam praedam dent, *Vlpia in l. ne piscatores. 10. de incend. rus. & naufr. lib. 47. P. tit. 9.* Proprium enim est portibus, lumen in editis locis constitui, ad quod enauigent intempesta nocte errantes in pelago nauae. Quam obrem & peculae, vnde lumen dependet, *Pharus* dicuntur, *sed rō q̄m*, quod lucidum significat mutata litera N, in R, & proinde illa altissima turris in Canopico Iostio Nili sita, *Pharus* vel *Pharo* dicta, quia,

Lumina noctuage tollit Pharus amula Luna.

quo lumine deficiente, indicium itineris cum periculo naufragii amittitur, non aliter quam *Museus* scribit *Leandro* contigisse, dum ab *Abydo* ad *Sestum* enaretur visendi *Eri* gratia, qui existimata lucerna loci, ad quam pergebat, errans misere fluctibus maris inuolutus, submersus est *Pariter* & referunt *Nauplium* patrem *Palamedis*, vt iniustam filii necem vlcisceretur, obscura nocte redeuntibus *Gracis*, ex *Capharæo* promontorio lucem ostendisse, ex qua illi portum proximum arbitrati impegerunt in scopulos naufragi. Sunt & aliae nauatarum obseruationes, quas *Deo* fauente in explicanda exercitoria actione, post contractus nominatos trademus. ¶ Ceterum ¶ interim & aliae leges de aquis subeunt, inter priuatos controuersias dirimentes: vt si quid de pluuiali agatur, ea que nocet vicino ex proximo fundo demissa, toties competat remedium, de aqua pluuiali arcenda, quoties manufacto opere in agro, vicino agro nocitura est, si quis manu fecerit, quo aliter fluere, quam soleret natura: vel si inmittendo maiorem eam fecerit, aut citiorem, aut vehementiorem, aut si eam comprimendo redundare fecerit, *Vlp. in l. §. hac autem actio. §. 5. idem annuit. §. §. si vicini. §. denig. de aqua plu. arc. aliter autem, si natura agri ne ceat, remedium vltimum auertendi non conceditur, d. l. §. fin. §. l. 2. de aqua plu. quamquam nocet inferioribus praedii, naturali hoc onere cum pinguedine, que ex superioribus defluit, compensato: vt vetustas seruitutem huiusmodi constituisse videatur, non secus quā consuetudo praescripta, aut vsus, qui quatenus memoria extenditur, non habuit controuersiam, & sine contradictione constituisse seruitutem aquae immittendae, l. hoc iure, §. ductus aqua, de aqua quotidi. *Clandius* *Cas. l. praes. provinciae. 6. Diocle. & Max. in l. si manifesta. 7. C. de seru. §. aqua lib. 3. C. tit. 34. Seno in l. final. de aqua plu. arc. dicitur. Patientia quippe domini agri excipientis aquam cum non ante dissenferit, videtur ius superioris concessisse, *Pompo. in l. Labeo ait. 19. cum 2. l. §. de aqua plu. arc. in P. Vlpia. l. si quis diuturno. 10. si seru. vbi dicit. lib. 8. P. tit. 5. vt in rel. quis praedialibus seruitutibus. Neque quisquam magis alienare ius habere potest, nisi volente domino, potissimum ius seruitutis, quod praedio inhæret seruituti, & illius libertatem minuit, sicuti praedii dominantis anget commodum, vt ait *Bar. in rub. de seru. in P. vt ex terra seruitutis finitione patet. Siquidem sine commodi fine, constitui non potest, cum reiciantur ob voluptatem solam constituendae seruitutes, Paul. l. et pomum. 8. de seru. lib. 8. P. tit. 1. Neque ex alieno praedio inuito domino quis ducere aquam potest, *Alex. in l. aquam. 4. de seru. lib. 3. C. nisi ius habeat seruitutis. Quod quidem ius, aqua aliena vnde ducitur inter orientem vel exarscente, inter moritur: & renascente, reuincit, *Papin. in l. vnus ex sociis. 34. §. fin. cum l. §. de seru. rust. lib. 8. P. tit. 3. Nam et si seruitus ad certum tempus vel ex tempore constituitur: illud non ad temporis causam, sed ad modum vtendi seruitute pertinet: vt etiam vsus scerni possit certis temporibus, & intervalis dierum & horarum. *Papin. l. 4. de seru. tit. generali in P. cum suis §. Cuius l. 5. eod. ¶ Sed ¶ ad aquae materiam pertinet pecuniosa illa de molendinis aquaticis tractatio: illa, vel in fluminibus publicis vel priuatis construuntur, non sine magno demi-*******

noram compendio. Porro in flumine publico nauigabili, cuiuslibet est ius constituenti opus, vt dictum est, neque per consequens molendinum: sed ei tantum qui permissam est a publico, ex principis concessione, a quo publicae rei & fluminis vsus impetratur, *Vlpian. l. 1. §. permittitur. de aqua quotidi. §. offi. lib. 43. P. tit. 19. Pompon. in l. 1. de fluminib. l. 43. P. tit. 11. Neque enim posset concedere senatus hodie, gloss. in d. l. §. permittitur, in verbo, nulli, quamuis vetare possit, si fiat, d. l. 2. de flumin. Siquidem transacta potestate in principem, non est ius, in publicas res, quae principis censentur, liberum senatus: & si in iudicando, atque si illi concessa fuerit haec notio, ratum sit eius minus, quam principis iudicium, *Non ambigitur. de legib. lib. 1. P. l. 1. C. de Senatus cons. lib. 1. Et inter Regalia, flumina publica enumerantur, §. 1. qua sunt regalia in vsu. feud. Quod si flumen nauigabile non sit permitti molendini constructionem satis constat, d. l. 2. de flumin. P. vel non impetrata licentia a principe. Quae n. communia omnium sunt, vel nullius, occupanti conceduntur, *Casus in l. 3. de acq. rer. do. lib. 41. P. tit. 1. huiusmodi est aut aqua pluuens, *Mart. in l. 2. de rer. diuis. lib. 1. P. tit. 8. ¶ Et excepto, ¶ vt si alicui alii sit questus ius, vel auctoritate principali, vel pacto municipii, vel consuetudine habendi, vt dicunt molendinū *Bannerium*, l. publicum & commune habitatoribus, tunc alii non liceat edificare in eo territorio, in praedicti iuris questus: sicut nec ius hoc habendi, per se competit sine praescriptione longinqua, cui accessit prohibitio alia non molendi, ea que minime controuersa. Quomodo modum nec sine titulo, alius est ius prohibendi *gl. & D. in l. qui luminib. de seru. vrb. pra. in P. gl. & D. in l. 1. §. 2. C. de ser. et domino, patrono, vel clientelari, vt vocant, iustitiano, vel directo, potest et iudicatum in Senatu *Burdigalensi an. 1522. Papa. l. 13. rap. d. arroso. tit. 8. art. 3. Quibus nationum quaedam consuetudines ius habendi molendinū salum beneficiario iustitiano deferant, vt apud *Turonenses, Turcos des droits de basse justice ar. 4. P. & venes. si de la distinction de Jurisdiction ar. 25. Britannos, tit. des moulins, art. 362. 360. & alios, Anion. tit. des Seigneurs temporel. art. 14. costume de Maine tit. des bas iusticiers. art. 4. Quam obrem priuilegiis exceptis, si concessa facultate quis prius molendinum edificauerit, alius velit postea superius aliud edificare, si patitur inferius, nulla erit controuersia: si minus, in praedictum tertii concessio a principe facta vel alio non intelligatur. In priuato cuiuslibet ius edificandi in suo, etsi nocet vicino: nisi, vt dixi, praescriptio vel lex agrorum & locorum officiat, concessa facultati, vt plane explicat *Bar. in l. quo minus de fluminib. in P. apud quae molendinorum existat accurata explicatio. Sed his addere plura licet de aquis & aquae ductu, ¶ quae tradimus lib. 3. c. 22. & lib. 4. c. 15. quae videto, & de aquae haustu c. 16.********

De Aere. Cap. 5.

- 1 Aere consideratio, & ad salubritatem, & ad seruitutes pertinet.
- 2 Aere vsus quo ad corporis humani necessitatem.
- 3 Aere pestilentia & infectio quomodo aueritur.
- 4 de Seruitute luminum.

V Enit & in controuersiam Iurisconsulti de ¶ aere quaestio, vel propter salubrem victum, vel propter iura seruitutis. Siquidem ad priorē causam pertinet interdicitu praetorium restitutoriu & prohibitoriu, de cloacis purgandis & reficiendis, *Vlp. in l. 1. de cloac. l. 43. P. tit. 2. §. in l. de pupillo. 5. §. si quis riuos. de ope. no. num. l. 2. §. idem ait si odore, ne quid in loc. pu. in P. l. 43. tit. 8. ne immundicie non fluentes vel ruinas proximis manentur edificis, vel ne forditu terra exhalatio pestilens reddat caelum. Quod exemplū a politicis magistratibus ad alia similia, quae aere inficiunt, trahi potest, vt curent si velint salubre ciuitate conseruare. Siquidem aer est, cum corporu, tum spirituu nostrorum elementu adueniens, vt euentans flabellu spiritus vel fouens vel corrumpens, qui euitari nequit, quadiu viuimus, cum continue adhæreat, nec alteratione eius in inspiratione & respiratione effugiamus, vt ait *Galenus 3. Therap. c. 5. §. 3. lib. de stadiis sanit. c. 8. Hippo. de aere & aquis. ¶ Opus ¶ quippe habemus externi aeris ingressu, cordis refrigerandi gratia: nam animalia quae cor habeat, quod infiri caloris fons est, egent illa refrigeratione, idcirco coque *pulmores* dati, vt folles. Neque etiam absque respiratione diutius loqui possumus: Cum n. spiritus qui in peccatore est, consumitur, egerms alterius attractione ad vocē alendam, nisi piscibus, qui for nec pulmones habent, & ideo muti sub aquis, similes esse nos, quis dixerit. Spiritus autē ille, aer, si quae malus magis efficitur quam prauis succi cibi, vel in fauces potus, *consiliator* *114. differentia. imo & pluribus quae ea modis, nocere potest. Tribus enim modis afficere potest corpus, per qualitates inquam acritas, frigidi, calidi, humidu, vel feci: de hinc subititate & densitate respirationis: tertio, per lucem & tenebras, *Arnaldus Villanouanus,****